

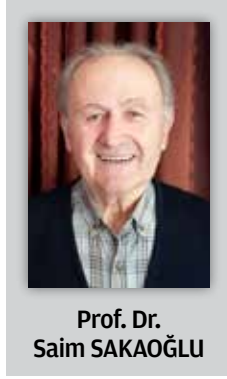

HATIRIMA GELENLER : 1

KONYA LİSESİ'NİN ŞÜKRÜ DORUK REVİRİ'NDE DOKTORA ÇIKIYORUM

1946 yılının Eylül ayında ilk öğrenimime Hâkimiyeti Milliye İlkokulu'nda başlamıştım. Beş yıl sonra, Haziran 1951'de de şهادetnamemi almaya hak kazanmıştım. Öğretmenimiz Zekiye İzgi Hanım, başöğretmenimiz ise Baha Gönenç Bey idi. Bir süre sonra şهادetnamemi alınca bir sonraki okulu düşünmemize sıra gelmişti.

O yıllarda Konya'daki orta öğretim kurumlarının sayısı oldukça fazla idi. Şehrimizin iki düz ortaokulu vardı: Önceleri Erkek Ortaokulu olarak anılan, şimdi hangi adla anıldığını bilemediğim Karma Ortaokul ve Konya Lisesi'nin orta kısmı ki Lise Orta diye bilinirdi. Ayrıca Kız Sanat Okulu, Erkek Sanat Okulu, Ticaret Lisesi gibi okulların da orta kısımları vardı. İmam Hatip Okulu ise henüz açılmamıştı. Ailemizde ortaokul seviyesinde eğitim alan kimse yoktu, ben bir ilki gerçekleştirecektim. Ortaokul ama hangisi? Karma Orta, babamla ağabeyimin

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

iş yerinin epey ilerisinde, mutlaka çarşı içinden geçilerek ulaşılabilecek bir okul... Lise Orta ise Aksinne'den sonra Kanlı Göl diye bilinen bir alandan geçilerek ulaşılabilecek bir okuldu.

İlkokula kaydoluşumun üzerinden beş yıl geçtikten sonra, rahmetli babam beni bu sonun-

cu okula, Lise Orta'ya kaydettirmişti. İşte benim Konya Liseliliğim o gün başlıyordu. Ve tam sekiz yıl sonra 1959 yılının Haziran ayında mezun olduğum gün, dış kapı görevlisi Hasan Ağa'nın kulübesinin camlarına sonuç listelerinin asıldığı gün sona erecekti.

Bu yazımın da içinde yer alacağı, adı belki *Konya Lisesi Yıllarım* veya *Konya Lisesi'nde Sekiz Yıl* olacak kitabımın konuları birer birer gündemimde, orta okul birinci sınıf öğrencisi Saim Sakaoglu'nun gündeminde yerlerini alıyordu. Konya gazetelerinin kültür sayfaları ve kültür eklerinde yazmaya başlayınca bu gündemin maddeleri birer birer ortaya çıkıyordu. Bu yazımızın konusu olan reçete de

Erkek Muallim Mektebi, Konya.

13 — ازك معلم مکتبی : فونب

yazılışından 65 yıl kadar sonra arşivimdeki yerinden ayağa kalkınca kitabımızda yer almaya hak kazanacaktı.

Lisemizle ilgili olarak merhum öğretmenimiz Hüseyin Köroğlu'nun *Konya Lisesi Tarihi* (Konya 1989), tarih araştırmacısı Dr. Mehmet Çetin Akın'ın *Konya Gazi Lisesi ve Tarihi Gelişimi* (İstanbul 2007) ve Çiğdem Çiftçi'nin *Bir Kentsel Donatım Olarak Tarihi Konya-Gazi Lisesi (Darü'l- muallimin'den Günümüze)* (Konya 2011) adlı çalışmaları vardır. *Konya Ansiklopedisi*'nin **Konya** maddesi, iki ayrı bölüm olarak son iki yazarımız tarafından yazılmıştı (C. 6, Konya 2014, 76-82 ve 82-84). Merhum Köroğlu'nun kitabı basımından önce *Yeni Konya* gazetesinde tefrika edilmişti Başkanlığımızda kurulan *Konya Lisesi Mezunları Derneği* (1994) ile ilgili maddeyi ise Caner Can hazırlamıştı (s. 84-85). Bizim, Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nce yayımlanan *24 Kasım Dergisi*'nde (1994, 36-37) okulumuz hakkında öz bilgiye yer verilmişti. Ayrıca biz de, pek çok popüler ya-

zımızla *Yeni Konya* gazetesi ile *Herşeye Dair* (Konya) dergisinin sayfalarında okulumuzla ilgili konulara eğilmiştik.

Gelelim başlığımızdaki revirimizin hikâyesine... *Konya Ansiklopedisi*'nde bu revirle ilgili bir maddeyi göremedik. Ancak Nail Bülbül tarafından yazılan *Doruk, Şükrü* (C. 3, 2012, 130) maddesindeki şu bilgileri bulabildik: "... Şimdi yerinde İl Millî Eğitim Müdürlüğü binası bulunan Konya Lisesi reviri [ni] ... yaptırıp Millî Eğitimin hizmetine verdi."

Kimdir Şükrü Doruk? Sayın Bülbül'ün maddesinden alacağımız birkaç cümle ile kendisini tanıtalım: Merhum Doruk, 1878 yılında, günümüzün Karatay ilçesinde doğmuştur. Kereste tüccarı olan Doruk'un üç evliliğinden de çocuğu olmayınca pek çok kız çocuğunu evlat edinir. Konya'ya pek çok hayır işi yapar. Meram'daki Şükrü Doruk İlkokulu, Konya Lisesi Reviri, Askerlik Şubesi, Kolordu Komutanlığı mühimmat Ambarı, vb. hayır işlerinde bulunur

Konya Lisesi.

Başkanı olduğumuz dönemde Konya Lisesi'nin kuruluşunun 107. yılı münasebetiyle Derneğimizce yayımlanan *Konya Lisesi Mezunları Derneği Bülteni*'ne (Özel sayı, 09.06.1996) bir yazı ile katılan ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nde inşaat mühendisi olarak görev yapan üyemiz Bekir Nişancı Bey'in yazısından yararlanarak aşağıdaki bilgileri özetle sunmak istiyoruz. Revirimiz tapu kayıtlarında, "3 pafta, 351 ada ve 2 nolu parsel üzerinde bulunan vasiyet yolu ile Şükrü Doruk Vakfı adına" tescillidir. Bina, özellikle okumuzda yatılı olarak okuyan öğrencilerin yararlanması için kullanılmaktadır. Bina 1993 yılında yıkılmıştır.

"21 m2 olan alan 1960 yılında mahkeme kararıyla hazine adına tapuya tescil edilmiştir. Maliye Bakanlığı'nın 24.05.1974 tarihli yazısı ile (Gazi Lisesi) revir binası olarak kullanılmak üzere Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğüne tahsis edilmiştir."

Lisemizin mezunu, yöneticisi ve İl Millî Eğitim Müdürü Ömer

Kaya Bey'in çabalarıyla arsa üzerinde, Konya Lisesi Şükrü Doruk Sağlık Eğitim Merkezi yapılması için yola çıkılmış ve bir süre sonra temel atma aşamasına gelinmiştir. Bina 600 m2 alan üzerine beş katlı olacaktır. Binanın yapımı tamamlandıktan sonra zeminine Millî Eğitim Bakanlığı yayınlarının satış bürosu taşınmıştı. Burada öylesine değerli veya az bulunan kitapları almıştık ki... Orhan Şaik Gökçay'ın *Dede Korkut*'unu, Nihad Sâmi Banarlı'nı iki ciltlik *Resimlerle Türk Edebiyatı*'nın iki cildini öğrencilerimiz kapış kapış alıyordu. Hatta bazı kitapçıların böylesine değerli eserleri çokça alıp pahalı fiyatlarla satacağını düşünen ilgililer bazen bu tür kişilere kitapları satmıyorlardı, bana öyle geliyordu. Revirin yerine yapılan, galiba beş katlı olan binanın ilk katlarının bir veya ikisi sağlık birimi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ancak binanın geri kalan kısım İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne verilmiştir. Zamanla ise sağlık birimi Anıt civarındaki eski yerine taşınmış ve bina bütünüyle Müdürlüğe bira-

1940 yılların sonları Anıt alanı ve Konya Lisesi. (Ahmet Çelik Arşivi)

kılmıştır.

“Müdürlük buradan taşınıyor” sözleri dolaşmaya başladı. Ancak devamı benim için hiç de sevimli değildi. Meğer benim beş yıl okuduğum Hâkimileti Milliye İlkokulu okulluktan çıkıyor, ilin millî eğitim işlerinin yönetildiği bir yer oluyormuş. Oldu da. Çok geçmeden revirimizin yerine yapılan bina da sizlere ömür... Yerle bir edilen başka binalarla onların yerlerine neler neler yapılmadı ki...

Oysa pek çok hayırsever Konyalı bu revirin odalarını adları ile anılmak kaydıyla tefriş etmişlerdi. Oğlu İnşaat yüksek mühendisi Mehmet Bildirici de bu okuldan mezun olan ve o günlerde hemen binanın karşısındaki, eski öğretmenlerimizden Hüseyin Koroğ-

lu'nun öncülüğünde kurulan kooperatif tarafından yaptırılan Yonca Apartmanı'nda oturan annesi Nesibe Bildirici Hanım da odalardan birini tefriş etmişti.

Ortaokul birinci sınıfa başladıktan bir süre sonra sınıfımızın yeri değiştirildi. Üst kattaki Biyoloji Laboratuvar'ının karşısından alt kattaki öğrenmeler odasının karşısındaki küçük odaya taşındık. Galiba bir bölünme söz konusu idi. Neyse, bir süre sonra arkadaşlıklar gelişmeye başladı. Bazılarımızın yatılı olduğunu öğrendik. Eskiden bu öğrencilerin devlet tarafından okutulmalarına *leyli meccani* (parasız yatılı) denilirdi. Bunların bazıları sabah sınıfa girerken birer minder ile girerler, tahta sıraların üzerine minderlerini koyar-

Sükrü Doruk Reviri yerine yapılan bina. (Ahmet Çelik Arşivi)

lardı.

Bir gün arkadaşlarımızdan birisi biraz keyifsizdi. Son dersten sonra arkadaşlarımızdan birine şöyle bir hatırlatmada bulundu:

“Ben yarın *doktora çıkacağım*, mümessile söyleyiver.”

Bu, “Olabilir ki gecikebilirim, mümessile de haber veriver.” Anlamında bir not idi.

İşte bu *doktora çıkma* konusu benim kelime dağarcığıma o gün giriverdi. Öğrendim ki okulumuzun yanındaki bina *revir* imiş. Revirin ne olduğunu da o gün öğrendim. Hasta olan öğrencilerimiz sabahları oraya gider, belli bir saatte gelen okul doktorumuz onları muayene eder, ilaç yazar ve gerekirse rapor verirmiş.

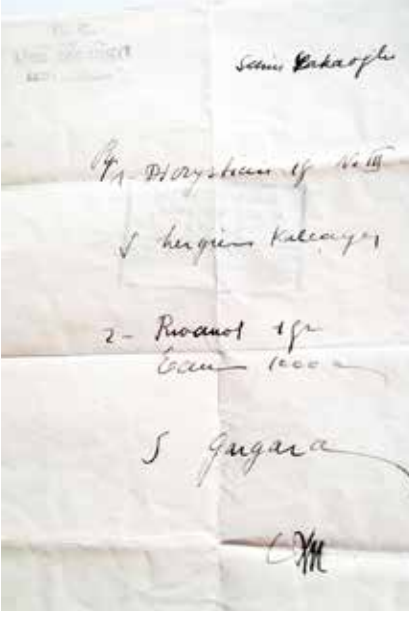
Yıllar geçip gidiyor. Hastalık da bizim için, sağlık da... Bir sabah kendimi iyi hissetmedim. Okula bile gitmesem olur diye düşünüyordum. Ama aklıma geliverdi. Ben de o gün doktora çıkacaktım. Çıktım da...Kim olduğunu bilmediğim bir amca geldi. İki arkadaşımın beni sıra ile muayene etti. Neyimizin olduğunu sorunca biz de kendimizde hissettiğimiz ra-

hatsızlıklarını birer birer anlattık. Sıra bana gelince bir de ağzımı açmamı, sonra da o meşhur ağız çubuğuyla dilime bastırarak alfabemizin ilk harfini söylememi istedi. Çıkardığım sesi pek beğenmedi ki bir şeyler söyledi. Tabii tıp dilindeki o kelimeleri anlamamız mümkün değildi. Doktor amcaya teşekkür edip ayrıldım. Sınıfımıza girip derse katıldım.

Reçetemiz, sol üst köşesine okulumuzun tababeti ile ilgili olduğunu gösteren bir lastik mühür basılmış idi. Arka sayfada ise ilacı veren eczanenin kaşe vardı. Nereden bakılırsa bakılsın en az 65 yıllık bir belge. Acaba okulumuzun belgeleri arasında benzerlerinden kaç tane vardır: Veya var mı?

Okul çıkışı ise öğrencilerin ilacını veren sözleşmeli eczaneye gidip ilaçlarımı aldım ve evin yolunu tuttum. Ne yazık ki doktor amca reçeteye tarih yazmamış. Artık orta üçte miyim, lise ikide mi, hiç bilmiyorum.

Revirimizin oturma alanı fazla olduğu için bir bölümü öğretmenlerimize kiralanıyormuş. Hatta

Şürük Doruk Reviri'ndeki doktor muayene reçetesi ve eczane kaşesi.

yan sokağın içinden girilen zemin katındaki bölümlerde de bazı evli olmayan hanım hocalarımızın oturduğunu da biliyordum.

Yıllar geçti ve revir bazı hatıralara sahne oluşturdu. Bunlardan ikisini kısaca hatırlatmak isterim.

Bir öğle arasında, aksak bakkalımızdan aldığım ve her biri beşer kuruş olan çeyrek ekmek, zeytin, peynir ve helvadan oluşan öğle yemeğimi, şimdi Devlet Tiyatrosu'nun ön tarafında kalan bahçede yedikten sonra arkadaşlarla birlikte okulun önündeki kaldırımda tur atıyoruz. Saat 13.30 olsun da derse gidelim. Bu arada revirin orta katında oturan İngilizce öğ-

retmenimiz Mukbil Ertunç'un eşi, psikoloji öğretmeni Semahat Hanım beni revirin merdivenine doğru çağırdı. Öğleden sonra dersi yokmuş ve misafirleri gelecekti. Bana bir miktar para vererek pastaneden iki üç çeşit ikramlık almamı istedi. Alınacakların birinin adını ilk defa işitiyorum: *Galeta!* Allah Allah, nedir bu galeta? Yenilecek bir şey ama nasıl bir şey? Adını bile aklımda tutamıyorum. Ne yapayım, ne edeyim derken aklıma futboldaki *kale* kelimesi geliverdi. Bizim mahallede çocuklar *kale* kelimesini *gale* diye söylerler. O kadarını söyleyince pastacı amca da her halde ne demek istediğimi anlayacaktır. Nitekim öyle de oldu da yanlış bir şey almadan galeta hazretlerini hocama teslim edip güzel bir teşekkür aldım

Mukbil Hocamız bir kaza sonucu ayak kemiklerinden biri veya ikisi kırılmış. Bir süre derslerimize gelemedi. Derken koltuk değneğiyle gelmeye başladı. Bir gün, yine revirin önündeyim, bu sefer yanımda kimse yok. Hocamız bana seslendi ama benim adım değil de başka bir arkadaşımın adını söyledi. O arkadaşımız 1482 Güner Tekeli idi. Genellikle birlikte gezerdik ve o da benim gibi uzun boylu idi. Karıştırması normal idi ve ben yıllar sonra benzer şekilde öğrencilerimden Ahmet'e Mehmet, Ayşe'ye de Fatma demişimdir.

Hocam okuldan ayrılmış, merdivenin başına gelmişti. Ancak koltuk değneğiyle merdivenden çıkması çok zor olacak. Kendisine yardım ettim ve evinin kapısına kadar hocama destek vererek öğrencilik görevimi yerine getirdim.

O ünlü sözümüz, "Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" di-yordu, ya o geçmiş zamanları hayal edecek gücümüz kalmamışsa!

KONYA'DA METFUN İKİ HİNTLİ TAVUS BABA (HATAMU DEDE) VE HÜSEYİN SÖYLEMEZ (1)

1.TAVUS BABA (HATAMU DEDE)

Dr. M. Ali Uz- Rukiye (Okyar) Erşahin

Giriş:

Selçuklu Dönemi'nde Konya bir ilim ve irfan şehridir. O dönemde İslam coğrafyasından pek çok tasavvuf, ilim adamı, sanat-kâr ve devlet adamı Konya ya gelip yerleşir. Konya âdeti bir cazibe merkezi gibidir. Bu dönemde Konya ya gelen iki de Hintli bulunmaktadır. Bunlardan birisi Tavus Baba diğeri de Hüseyin Söylemez'dir. İkisinin de türbeleri günümüze kadar gelmiştir.

Konya da onlarca türbe ve bu türbelerde yatırlar vardır. Bu yatırlardan en çok merak edilenler hakkında bilgi bulunmayan ve onlarla ilgili menkıbeler anlatılan şahsiyetlerdir. İşte bunlardan birisi de Tavus Babadır.

Tavus Baba kimdir? Bir şeyh midir, yoksa bir kadın ermiş midir? Bilinmemektedir. İbrahim Hakkı Konyalı: "Hatamu Dede Zaviyesi

Meram'dadır. Bugün bunun yerini bilemiyoruz. Biz bu zaviyenin bugün Tavus Baba Türbesi adını alan türbe ittisalinde (bitişiginde) olduğunu tahmin ediyoruz. Tavus Baba bu zaviyenin şeyhlerinden birinin adı olması çok muhtemeldir. Türbenin içi tuğla, dışı taşla yapılmıştır. Üstü Manastır tonozu denilen şekilde örtülmüştür. Sağına yalnız bir pencere açılmıştır. İçinde adı harçla sıvanmış bir lahit vardır." der ve burada yatan zatla ilgili herhangi bir isim vermez.

Tavus Baba ile ilgili menkıbeden ziyade efsane diyebileceğimiz bir anlatım şöyledir:

"Hazreti Mevlâna döneminde, uzak diyarlardan Hazreti Mevlâna'yı görmeye, onun sohbetinde bulunmaya pek çok insan gelir. İşte bunlardan birisi de, Hindistan'dan gelen bir hanım âşıktır. Bu hanımın güzelliği dillere destandır. Gelip bu-

gün türbesinin bulunduğu yerde bir kulübeye yerleşir. Kulübeden, rebap sesleri gelir. Hazreti Mevlâna sıcak yaz gecelerini, Meram'ın bülbül sesleriyle dolu muhtelif semtlerinde geçirir. Yine böyle bir gece, Meram Tepesi eteklerinde, sohbet ve zikir meclisi açılır, fakat o gece kulübeden, her gece etrafa yayılan rebap sesi duyulmaz olur.

Sabah olup da meclis dağılınca, Hazreti Mevlâna:

“Gidin, kulübeye bakın bakalım” buyurur.

Bir kaç mürit kapısı açık kulübeden içeri girince, köşede bir yığın tavus tüyü ile kırık bir rebaptan başka bir şey bulamazlar. Dönüp durumu Mevlana'ya anlatırlar. Hazreti Mevlâna kulübenin bulunduğu yere bir türbe yapılmasını emreder.” Hazreti Pir'in müritleri tüyleri toplayıp gömer ve üzerine de bir türbe inşa ederler. Bu anlatım halk ve Mevleviler arasında yaygındır.

Mesut Koman Bey'le, Mehmet Önder merhum, burada yatan zatın adının Şeyh Tavus Mehmet olduğu görüşündedir.⁽¹⁾ Bu görüş Mesut Koman'ın araştırmaları sırasında elde ettiği “Tezkiretüliberi velâsar” adlı Arapça bir risalede Tavus Baba'nın adı “Şeyh Tavus-ı Hindi” diye geçmektedir. Yine Abdülkadir bin Ahmed bin Süleyman El-efsusi'nin (923-1517) tarihli küçük Farisi Selçuk ve Karaman oğulları tarihinde, Sultan Rüknüddin Süleyman II. Devrinde Konya'ya uzak ve yakın diyarlardan bir hayli âlim ve şairin geldiğini ve bu meyanda Şeyh Zahirüddin Far-yabî (ö. 682/1283)⁽²⁾ ile Şeyh Tavus Mehmed'inde bulunduğu görülmektedir.⁽³⁾

Anadolu Selçuklu sultanlarından Rükneddin Süleyman ve Alâeddin Keykubat dönemlerinde yaşamıştır. O dönemin meşayihindedir. Selçuklu sultanlarının kültür adamları ile tasavvuf erbabına gösterdikleri hürmetten dolayı Konya'ya gelip yerleşmiştir. Doğum ve vefat tarihleri bilinmemektedir.

Karamanoğlu II. Mehmet Bey zamanında türbenin doğusuna, büyük bir mescitle, onun da doğu bitişiğine kesme taşlardan bir Darü'l-

(1) Mehmet Önder, Mevlana Şehri Konya, Ankara 1971, s.193-194

(2) Geniş bilgi için bkz. İbrahim Hakkı Konyalı, Konya Tarihi, Ankara 1997, s.781

(3) M. Ferit Uğur, (Tavus B.aba), Konya 1941, S 37, s.15

Huffaz inşa edilir. Bunlar halen ayakta. Yalnız adı geçen zaviye-den eser kalmamıştır.

Gordelevski'ye göre Tavus, bir kadındır. Vefatından sonra Bektaşî cemaati ona Tavus Baba adını takmıştır. Mevlevîlerin kuvvet kazanması ile Bektaşî'ler buradan çekilmişlerdir. Bir zamanlar Meram'da ve Konya çevresinde Bektaşî ve Ahilerin arazileri vardır.⁽⁴⁾

Zamanla harap olan türbe, 1905 yılında Postnişin Abdülvahit Çelebi, 1958 yılında da Konyalı bir hayır sahibi tarafından onarıldı.

Burada yatan kim olursa olsun, önemli olan onun asırlardan beri halk arasında bir veli olarak anılmasıdır.

Tavus Baba'nın türbesi özellikle yaz aylarında en çok ziyaret edilen türbelerden birisidir. Ziyaretçilerin türbede bulunan tuzdan yalamalarının hastalıklarına şifa bulacaklarına inanılır.

TAVUS KUŞU

Tavus kuşu dünyada rengârenk tüylerinin güzelliği ile dikkat çeken bir kuştur. Tavus kuşlarının kuyruğu 1.5 metre uzunluğundadır. Kuyruğu en uzun ve güzel olan kuş budur. Tavus kuşunun en güzel kuyrukları sadece erkeklerinde bulunur. Dişileri daha küçük bir yapıya sahiptir. Tavus kuşları 8 ila 13 kilo arasındadır. Tavus kuşları genellikle ot ve küçük böceklerle beslenir bu sebeple bakımı kolaydır. Ayakları ve

sesi çirkindir. Tavus kuşu sülüngiller ailesinden bir hayvandır.

Adi, yani mor ve yeşil renkli tavusların menşei Hindistan'la Seylan adasıdır. Beyaz neveleri Çin'de, siyahları Annam'da yaşarlar, orta zamanlarda Avrupa'da tavusa asil bir kuş nazarı ile bakılır ve âşıkane kurlarda bunun tüylerinden yapılmış taçlar, sorguçlar alınıp verilir. Etinin de çok lezzetli olduğu söylenir, hükümdarlarla asilzade ve şövalyelerin sofralarında bulunmuş. Tavus kuşu güzelliği ile bahçe ve parkların süsüdür. Bir zamanlar Konya da tavus kuşu bulunduranlar vardı. Şimdilerde de besleyen var mı bilmiyoruz.

Tavus ilk Hıristiyanlar katında ölümden sonra dirilmenin sembolüdür. Bazı semavi kitaplarda tavusla yılanın şeytana yardımcı olmaları sebebiyle hep birlikte cennetten kovdukları zikredilir.

Tavus baba neden bu unvan ile anılıyordu? Muhtelif ihtimaller üzerinde durulabilir. Tavus tasavvufta tevazuun sembolüdür. Kuş tüylerine bakarak gururlanır, ama ses ve ayaklarına bakarak tevazua bürünür. Bunun gibi insanlarda iyi taraflarına değil beğenilmeyen taraflarına bakmalıdır. Nitekim bu sebeple Tavus Babadan öncede bazı İslam büyükleri aynı unvanla anılmışlardır.

Başka bir ihtimalde Tavus Baba Hindistan'dan gelirken bir tavus kuşu veya yavrusu getirip yanında bulundurduğu için bu unvanla anılmış olabilir.

Gelecek bir yazımızda da Konya'da metfun başka bir Hintli olan Hüseyin Söylemez üzerinde durmaya çalışalım.

KAYNAKLAR

Konyalı, a.g.e. s. 614; Önder, 1971, a.g.e. s. 193-194; Özönder, a.g.e. s. 133; Es, (Haz. Uz), a.g. ansiklopedi, II/409; M. Ferit Uğur, Konya, 1941, 37/15-17; Gordelevski, a.g. dergi, s. 1057.

(4) Gordelevski, (Çev. Hasan Ortekin), "Konya İrva ve İska Tarihine dair materyaller", Konya Şubat-Mart 1938, S 18-19, s. 1057.

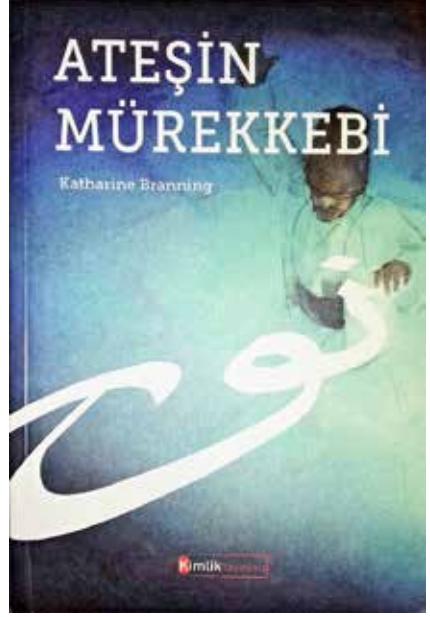
Ahmet KUŞ

“ATEŞİN MÜREKKEBİ” VE HAVVA HANIM’IN HİKÂYESİ

Asıl adı Eva de Vitray Meyero-
vitch olan Havva Hanım ile
ilgili bölük pörçük de olsa bi-
razcık bilgi sahibiydim. Aslında adı-
nı çokça duyduğum ve merak etti-
ğim bir batılıydı. Hatta onun yıllar
önce Melek Öztürk tarafından
Türkçeye çevrilen ve Selçuklu Bele-
diyesi tarafından yayımlanan “Kon-
ya Tarihi ve Hz. Mevlâna” adlı bir de
kitabını okumuştum fakat aradan
yıllar geçtiği için kitapta anlatılanla-
rın çoğunu unuttum. Yaz mevsimi-
nin sonuna doğru ABD’de yaşayan
arkadaşımız Katharine Branning
(Kadriye Hanım) her yıl olduğu gibi
bu yıl da tatil için Türkiye’ye geldi.
Konya gezisi sırasında bizi de ziya-
ret etti. Yayımlanan son kitabı “Ate-
şin Mürekkebi”ni hediye etti. Kitap
geçtiğimiz yıl İngilizce olarak da ya-
yımlanmıştı.

Kitabı okuyup notlar aldım.
Havva Hanım’ın etkileyici bir hikâ-
yesi var. Katharine Branning’in üs-
lubu çok akıcı olduğu için kitabı kısa
bir sürede okudum. Küçük Eva
1914’de Birinci Dünya Savaşı başla-
dığı anda ilkokula başlar. Ailesi onu
Katolik bir okula gönderir. Eva oku-
lunu çok sever ve büyüyünce, ders
veren uzun siyah elbiseli, kolalı be-
yaz şapkaları olan rahibeler gibi ol-
mak ister. Meryem Ana’yı ve Hz.
İsa’yı kalpten sever ve her gün onlar
için dua eder. Eğitimle geçen yıllar
birbirini takip eder ve 1926 yılında
üniversiteye gitmeye hazırlanır. Bir
öğle sonu, Paris’in Latin Kışlasında
yürürken Notrdam Katedrali’nin
yakınında bulunan Cami-i Kebir gö-

züne ilişir. Upuzun minaresiyle
göğe uzanan ve kiliselere hiç benze-
meyen bu yapı dikkatini çeker. Cami-i Kebir’in Birinci Dünya Savaşı
yıllarında hayatlarını kaybeden Af-
rika’nın Fransız kolonilerinden top-
lanmış olan masum Müslüman sa-
vaşçılar anısına yapıldığını öğrenir.

1927’de Paris Üniversitesi, Doğu
Dilleri Enstitüsünde Sanskrit ve
Hind felsefesi bölümünde öğreni-
mine başlar. Daha sonra hukuk ala-
nını tercih eder ve 21 yaşında hukuk
fakültesini birincilikle tamamlar.
Üniversite öğrenimi sırasında Le-
tonyalı bir Yahudi olan Lazare Me-
yero- vitch ile tanışır. 22 yaşında iken
Lazare ile evlenir ve henüz iş bula-
madığı için kitap tercümeleri yap-
maya başlar. Mançu Hanedanı’ndan
üst düzey bir devlet memurunun
hayatını anlatan ilk tercümesi

1935'te yayımlanır. Bu süreçte Katolik kilisesiyle ilgili rahatsızlıkları yeniden yüzeye çıkar ve kendini bir arayış içerisinde bulur. Dinle ilgili sorularına cevap bulabileceğini düşünerek ilk olarak Platon'un eserlerine yönelir.

1938 yılında ilk çocukları dünyaya gelir. Kimyacı Frederic Joliot Curie ve eşi, meşhur bilim insanı Marie ve Pierre Curie'nin kızı olan Irene'nin laboratuvarında idari yönetici olarak işe başlar. Bu genç bilim insanları da meşhurdur, zira onlar da 1935'te yapay radyoaktiviteyi keşfetmiş olmaları dolayısıyla Nobel ödülünü birlikte kazanmışlardır. 1940'ın ilkbaharında dünya birden sessizliğe gömülür ve 10 Mayıs'ta Hitler, Hollanda ve Belçika üzerinden Fransa'ya girerek Fransız ordusunu topyekûn imha etme planını yürürlüğe koyar. Bu gelişme üzerine kocası askerlik görevini yerine getir-

mek üzere orduya katılır. Eva da çoçugunu alarak yanında çalıştığı Frederic ve hanımıyla birlikte Paris'ten ayrılır. "Büyük Göç" olarak nitelenen bu günde Paris nüfusunun beşte dördü şehri terk etmek zorunda kalır. Eva Hanım ve oğlu, Joliot Curies tarafından Loiret bölgesindeki çocukluk arkadaşlarından birinin evine yerleştirilir. Savaş yıllarında hayatta kalma mücadelesi verilen hayatını nasıl sürdüreceği endişesi içerisinde kalır. 30 yaşındadır ve Paris'e dönme umudu da yoktur. İki yaşındaki oğluyla birlikte Fransa'nın güneybatısında yer alan Correze yöresindeki Brive kasabasına yerleşir. Fransız Özgürlük Ordusu'na katılan kocasının İspanya'ya geçtiğini öğrenir. Dört yıl süren savaş süresince bir daha ondan haber alamaz.

1944 Ağustos'unda şehrin özgürlüğe kavuşmasının ardından öğ-

luyla birlikte Paris'e döner. Kocasının da hayatta olduğunu öğrenir. Avrupa'da yanmış ve yerle bir olmuş pek çok şehre nazaran Paris daha şanslıdır. Almanlar Paris'i yakıp yıkmazlar. Fakat Claude Bernard'daki daireleri işgal edilmiş, mobilya ve eşyaları götürülmüş, tüm hatıraları yağmalanmıştır. Eva Hanım artık 36 yaşındadır ve yine işsizdir. Önceden olduğu gibi makale ve kitap tercüme etmeye başlar fakat evin giderlerini bu da karşılamaz. Ulusal sivil hizmet sınavına katılır ve Millî Bilimsel Araştırma Merkezi'nde işe başlar. Sosyal Bilimler Bölümünde müdür yardımcısı olarak görevlendirilir ve yepyeni bir çevre edinir. Bu arada akademik çalışmalarına da devam eder ve "Platon'un Sembolik Dili" adlı tezini tamamlamaya karar verir. Üniversitede iken bir gün, daha önce birlikte Sanskritçe çalıştığı bir dostu ziyaretine gelir. Yıllarca irtibatını koparmadığı bu arkadaşı Pakistan İslamabad Üniversitesi'ne rektör olmuştur. 15 yıldır görüşmediği bu dostuyla Millî Bilimsel Araştırma Merkezi'ndeki ofisinde görüşür. Dostu ziyaretin sonunda ona Pakistanlı Muhammed İkbâl'in "İslami Düşüncenin Yeniden Yapılandırılması" adlı İngilizce yayımlanmış bir kitabını hediye eder ve işte bu hediyeden sonra Eva Hanım'ın hayat çizgisinde ciddi değişiklikler olur. Önce kitabı alır ve kitaplıkta notlarının bulunduğu bir rafa kaldırır. Bir süre sonra bir yazı ararken Muhammed İkbâl'in kitabı raftan düşer.

Eva Hanım rastgele kitabın bazı sayfalarına göz gezdirir. İşte o andan itibaren kitabı elinden bırakmaz ve öğrenciyken cevabını bulmadığı soruların karşılığını bulmaya başlar. Kitabı okudukça Muhammed İkbâl vasıtasıyla Mevlâna Celaleddin Rumi'yi de tanır ve düşünce dünyasında sarsıntılar oluşur.

Elbette burada size "Ateşin Mürekkebi" kitabının tamamını anlatacak değilim. Eva Hanım'ın Muhammed İkbâl ile başlayan İslam ve Doğu merakı çeşitli evrelerden geçerek nihayet gördüğü bir rüya sonucunda Müslümanlıkla sonuçlanır. Rüyasında "Havva" adının yazılı olduğu bir mezar taşı görür ve manevi dünyasında adeta küçük sarsıntılar olur. Paris'teki evinde ders yaptığı farklı ülkelerden gelen Müslüman öğrenciler onu yeni ufuklara taşır. Havva Hanım'ın çok sevdiği Abdullah Öztürk de bu şanslı öğrenciler arasındadır. Fas, İran, Suudi Arabistan ve Türkiye gibi farklı ülkelere seyahatler yapar ve sonunda Mevlâna'nın eserleri onu bambaşka bir boyuta taşır. Bu süreçte Mevlâna'nın eserlerinin Batı dillerine çevrilmediğini ve bu durumun büyük bir eksiklik olduğunu fark eder ve Mevlâna'nın kitaplarını Fransızcaya tercüme etmeye başlar. Zira İslam'ı araştırırken Fransa kütüphanelerinde Mevlâna'nın eserlerinin doğru dürüst bir çevirisini bulamamıştır. Böylelikle Mevlâna'nın kitaplarını sırasıyla Fransızcaya çevirmeye başlar ve 15 yılını Mesnevi'nin tercümesine vakfeder. Tercüme için Allah'a sık sık kendisine ömür vermesi için dua eder.

Tabii ki Havva Hanım'ın hayatı sadece bunlarla sınırlı değil... Şayet onun hayatını merak ediyorsanız "Ateşin Mürekkebi"ni okumalısınız. Soydaşı olan Katharine Hanım onun Katoliklikten İslam'a uzanan bu yolculuğunu çok güzel bir şekilde anlatmış. Havva Hanım şimdi yaşadığımız şehirde yatıyor. O çok sevdiği şeyhi Mevlâna Celaleddin Rumi'nin yanı başında istirahat ediyor. Şayet yolunuz Üçler Mezarlığı'na düşerse onu da ziyaret etmeyi ihmal etmeyiniz.

MEVLÂNÂ MÜZESİ KİTABELER MECMUASI-3

Hasan
YAŞAR

MESCİDİN DIŞ KISMI

KİTÂBE 7:

Revaklar ve mermer sütunlar ortasında ve yukarı kemer üzerinde şu kısa kayıt vardır:

Sene 1 Muharrem 1307 h.(28 Ağustos 1889 m.)

Abdülvahid Çelebi zamanında ilaveten yapılmıştır.

KİTÂBE 8:

Minare gövdesi ortasında yalnızca şu tarih kaydı vardır:

Rebiüevvel.1337 h. (Aralık/Ocak 1918/1919 m.)

KİTÂBE 9:

Postnişinler silsilenamesinde isimleri yazılı olup müze bahçesinde medfun olan zevatın kabir kitabeleri.

Aşçıbaşı Fehmi Dede

Ölümü: 28 Recep 1280 /8 Kanunisanı 1864⁽¹⁾ (sehven 1824 yazılmış)

Divan- ı Kebir(e)i talika yazan ve Hemdem Said Çelebi'ye hizmet etmiş fazıl bir zâttır.

(1) Miladi takvim 26 Kanunievvel (Aralık) 1341 (M. 1925) tarih ve 698 sayılı Kanun'la Rumi takvim başlangıcı olan 1300'lü seneler terk edilip batılı ülkelerin kullandığı 1900'lü seneler resmen uygulamaya konuldu. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nde Rumi 1341 senesinden itibaren seneler 1925 ve devamı şeklinde adlandırılmaya başlandı. Fakat Teşrinievvel, Teşrinisanı, Kanunievvel, Kanunisanı ayları 1945 yılına kadar kullanılmaya devam etmiştir.

KABİR KİTÂBESİ

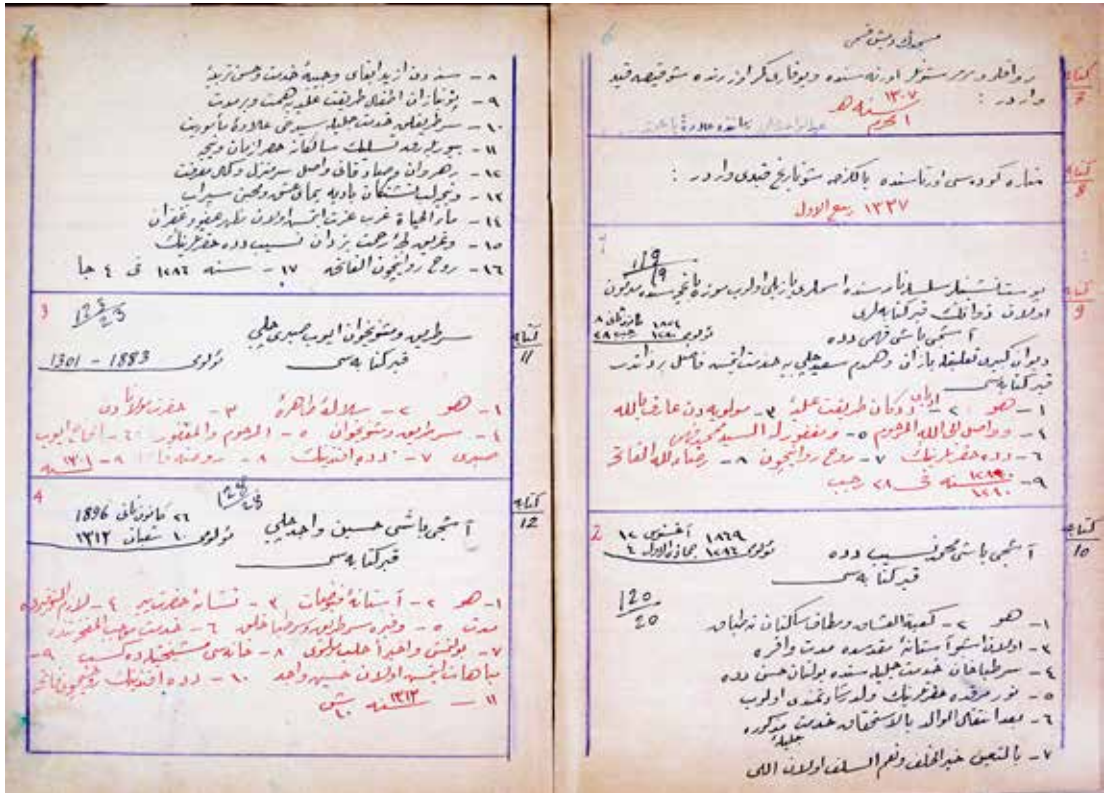
- Hû
- Üdebâ- yı Dedegân- ı Tarikat- ı Aliyye- i
- Mevleviyyeden Arif- i Billâh
- Ve Vâsıl- ı İlallah el- Merhum
- Ve Mağfurunleh es- Seyyit Mehmet Fehmi
- Dede Hazretlerinin
- Rûhu Revâniçun
- Rızâen lillahi'l- fatiha
- Sene 1280 fi 28 Receb/ (8 Ocak 1864)

KİTÂBE 10:

Aşçıbaşı Mehmet Nesip Dede
Ölümü: 4 Cemaziyelevvel
1286 / 12 Ağustos 1869

KABİR KİTÂBESİ

- Hû
- Kâ'betü'l- uşşak ve metâf- ı sakinân nüh tıbak
- Olan iş bu âsîâne- i mukaddes de müddeti vafire
- Ser tabbâhân hizmet- i celilesinde bulunan Hasan Dede
- Nuvvira merkadehü hazretlerinin veled- i reşadetmendi olup
- Bade intikali vâlid bi'l- istihkak hizmet- i celile- i mezkûre
- Bi't- tayin hayru'l- halef ve nime's- selef olan elli
- Seneden ezyed ifâ- i vecibe- i hizmet ve hüsn- i terbiye- i
- Nevniyazan etfal- i tarikat- ı aliyyeye himmet ve bir müddet
- Ser tariklik hizmet- i celilesi

dahi ilave- i memuriyet
 - Buyurularak teslim- i sâlika-
 na hasr- 1 ez mân ve nice
 - Ve nice leb- i teşnegan- 1
 bâdiye pemâ- yı aşk ve muhabbeti
 sey râb- 1
 - Mâû'l- hayat azb- i işret et-
 miş olan mazhar- 1 afv ve ğufran
 - Ve ğarik- 1 lücce- i rahmet- i
 Yazdan Nesip Dede hazretlerinin
 - Rûhu revanîçun el- Fatiha
 - Sene 1286 fi 4 Ca (Cemazi-
 yelevvel) / 12 Ağustos 1869

KİTÂBE 11:

Sertarik ve mesnevihan Eyûp
 Sabri Çelebi kabir kitabesi;
 Ölümü: 1301/1883

KABİR KİTÂBESİ

- Hû
- Sülale- i tâhire- i
- Hazreti Mevlâna'dan
- Sertarik ve mesnevihan
- El- merhum ve'l- mağfûr
- El- Hac Eyûp Sabri
- Dede Efendinin
- Rûhuna Fatiha

- Sene 1301/ (1883)

KİTÂBE 12:

Aşçıbaşı Hüseyin Vâhid Çele-
 bi kabir kitabesi:
 Ölümü: 10 Şâban 1313 /26
 Kânûnisânî 1896

KABİR KİTÂBESİ

- Hû
- Âsitâne- i füyûzât
- Nişane- i Hazreti Pir
- Lâzîmü't- tevkîrde müddet- i
- Vefîre sertarik ve sertabbah-
 lık
- Hizmeti mûcibü'l- mefhare-
 tinde
- Bulunmuş ve ahiren Halep
 Mevlevi-
- Hânesi meşihatıyla de kesb-
 i
- Mübahet etmiş olan Hüse-
 yin Vâcid
- Dede Efendinin rûhiçün Fâ-
 tiha
- Sene 1313- 10 Ş(Şaban) /
 (26 Ocak 1896)

OSMANLI'NIN İLK ŞEYHÜLİSLAMI MEHMED ŞEMSEDDİN FENARİ EFENDİ

Burak
KARAÇAM

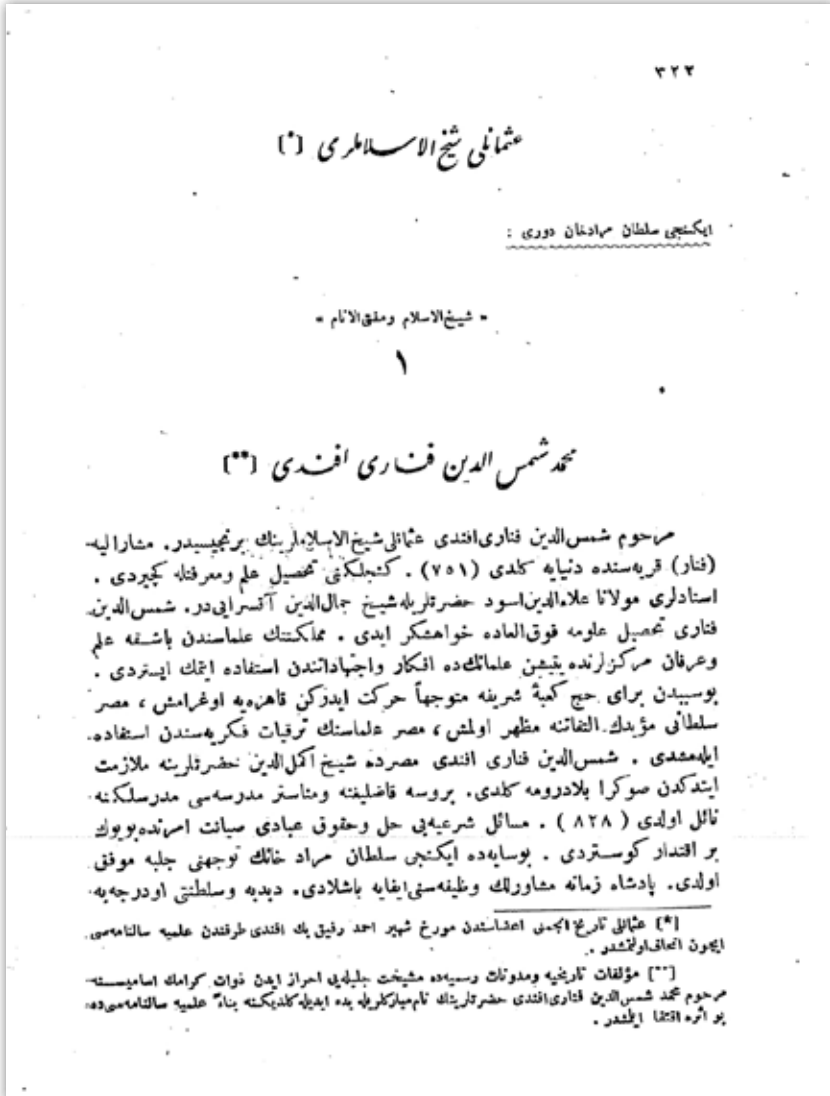
Şemseddin Fenari Osmanlı'nın ilk Şeyhülislamı olması yanında uzun bir süre Konya ve Karaman'da kalması sebebiyle de Konya için önemli bir şahsiyettir. Muhtemelen Molla Fenari Bursa kadısıyken, Yıldırım Bayezit ile arasının açıldığı sırada, Karamanoğlu döneminde Konya'ya gelmiş olmalıdır.

Molla Fenari Konya'da bir hamam ile bir mektep inşa ettirmiştir. Bu hamam ve mektep Nesrin-Ayşegül Kardeşler İlkokulu'nun önündeki sokak üzerindedir. Nitekim bu sokağın adı da Hamam Sokak'tır. Ankara Caddesi genişletilirken hamam yol altında kalmıştır.

Pek çok ulemeden istifade eden Molla Fenari'nin hocalarından birisi de, Sadreddin-i Konevi'nin talebelerinde olan Davud-ı Kayseri'dir.

Bu sebeple Molla Fenari, Sadreddin-i Konevi'nin muakkiplerinden kabul edilir. Molla Fenari ile ilgili pek çok kaynakta bilgi bulunabilir.

Molla Fenari Konya serüveni dolayısıyla Konya'da unutulma-

ması gereken şahsiyetlerden biridir (Geniş bilgi için bakınız: *Mehmet Ali UZ, Molla Fenari'nin Konya Serüveni, Merhaba Akademik Sayfalar, 12 Ekim 2011, s. 417-418*). Osmanlı Dönemi ilmiye salnamesinde onun hakkında verilen bilgiyi özet olarak ve sadeleştirerek okuyucularla paylaşmanın faydalı olacağını düşündüm:

“Merhum Şemseddin Fenari Efendi Osmanlı şeyhülislamlarından birincisidir. Fenar Köyünde dünyaya geldi (H. 751, M. 1350). Gençliğini tahsil-i ilim ve marifetle geçirdi. Üstadları Mevlânâ Alâaddin Esved hazretleriyle Şeyh Cemaleddin Aksarâyî'dir. Şemseddin Fenari ilim tahsiline çok hevesli idi. Memleketinin

ulemasından başka, ilim ve irfan merkezlerinde yetişen ulemanın da fikirlerinden ve içtihatlarından istifade etmek isterdi. Bu sebepten bir ay hacca Kabe-i Şerif'e müteveccihen hareket ederken Kahire'ye uğramış Mısır Sultanı Müeyyid'in iltifatına mazhar olmuş Mısır ulemasından da istifade etmiştir. Şemseddin Fenari Efendi Mısır'da Şeyh Ekmeleddin Hazretlerine mülazemet ettikten sonra Türkiye'ye geldi. Bursa kadılığına ve Manastır Medresesi Müderrisliğine nail oldu (H. 828, M. 1424-1425). Şer'i meselelerin halli ve insan haklarını koruma hususunda çok özen göstermiştir. Bu sayede İkinci Sultan Murad Han'ın teveccühünü kazanmaya muvaffak olmuştur. İkinci Murad zamanında müşavirlik vazifesini ifaya başladı. Debdebe ve saltanatı o kadar yüksek dereceye ulaştı ki, Cumaları Cami-i Şerif'e giderken halk kendisini görmek için toplanır, Şemseddin Fenari Efendi'yi görmeyi büyük bir şeref addederdi. Şemseddin Fenari Şeyh Hamideddin Kayserî ile de musahabet (karşılıklı sohbet) etti. Tasavvufu ondan öğrendi. Hayatının son zamanlarında gözleri rahatsız oldu. H. 834, M. 1430-1431 tarihinde vefat etti. Güzel ahlaklı bir zat idi. Bursa'da medfundur. Yine Bursa'da bir camii, bir de medresesi vardır. Bazı eserleri şöyledir: Fusûsü'l Bedayi li Usûli'ş Şerâyi, Sure-i Fatiha Tefsiri, Enmuzecü'l Ulüm, Feraiz-i Secavendi Şerhi.”

Konya'ya hizmetleri geçen bu değerli şeyhülislamımızı rahmetle anıyoruz.

